

Werkbezoek Zweden

door Geert, Saskia, Lieve en Dries van 21 tot en met 24 oktober 2013

Stadsbibliotheek Malmö 21/10/2013

www.malmo.se/biblioteken

Demografie

- Malmö is een opgewaardeerde industriestad met ruim 300.000 inwoners. 50% van de populatie is 35 jaar of jonger. Kenmerkend is haar jonge universiteit met een actief beleid voor de ondersteuning van studenten met dyslexie.
- Migranten maken een groot deel uit van de bevolking. Slechts 37% van de kinderen in Malmö heeft 2 ouders van Zweedse afkomst.
- 15 tot 20% van bevolking heeft een of andere leesbeperking (excl. zuivere analfabeten), 5-7% heeft dyslexie en 1-2% is blind of slechtziend (bron van de cijfers is onbekend).
- Voor Malmö betreft dit een potentiële doelgroep van 46.000 personen.

Bibliotheek

- We worden ontvangen en rondgeleid door bibliothecaris Hillevi Andreasson.
- Nieuw gebouw sinds 1997, 123 werknemers waarvan 75 contact hebben met lezers/bezoekers. Het is een ruim en functioneel gebouw. De bibliotheek beschikt over een inleverband die boeken automatisch sorteert in rolkasten voor de verschillende afdelingen.
- De bibliotheek ontvangt jaarlijks 900.000 fysieke bezoekers (ongeveer 2.850 per dag), de website genereert 1.600.000 bezoekers.
- De bib realiseert ong. 1.450.000 uitleningen per jaar (ong 4.340 per dag), het aantal uitleningen daalt behalve voor e-boeken en Daisy-boeken (sinds de app er is).
- De bibliotheek speelt in op het hoge migratiecijfer, zo vind je er bv. kinderboeken in het Arabisch en het Perzisch voor jonge nieuwkomers.
- De bibliotheek beschikt over video's in gebarentaal die beschikbaar zijn als download. De video's zijn de gebarentaalversie van boeken die aanwezig zijn in de bibliotheek. Dit type materiaal is een aangepast leesformaat voor doven en hun naaste omgeving.

E-boeken en gewone luisterboeken

- De regeling m.b.t. de rechten voor uitgevers om e-boeken voor openbare bibliotheken beschikbaar te maken wordt op nationaal niveau bewerkstelligd. Openbare bibliotheken kiezen zelf of ze willen en kunnen investeren in de distributie van e-boeken voor haar lezers. Omdat alle e-boeken via één organisatie beschikbaar zijn hebben openbare bibliotheken weinig inspraak.
- Elke uitlening van een e-boek kost een Zweedse openbare bibliotheek 20 SEK (2,28 euro) per download. Deze kost rekenen ze niet door aan de lezer. Door het stijgend aantal gebruikers moeten ze maandelijks het budget voor e-boeken opnieuw begroten. Het personeel kan demo's (via speciale logins) tonen van de

downloaddienst zonder extra te betalen. Lezers mogen de e-boeken max. 4 weken houden.

- Van januari tot juni werden 22.438 e-boeken gedownload.
- De stadsbibliotheek van Malmö begrenst het uitlenen van e-boeken tot:
 - Maximum 2 e-boeken op de boekenplank
 - Maximum 2 nieuwe e-boeken bestellen per week
- De e-boeken zijn beveiligd met Adobe DRM. Dit is geen sociale DRM.
- De e-boeken kunnen op om het even welk geschikt toestel ('any device') worden gedownload.
- Commerciële luisterboeken zijn alleen beschikbaar via streaming. Deze streams kosten de bibliotheek evenveel als e-boeken.

Daisy-boeken

- Openbare bibliotheken betalen 275 SEK (31,26 euro) per Daisy-titel. Dit bedrag betalen zij niet aan MTM maar aan de organisatie die de boeken voor hen uitleenklar maakt (in aangepast doosje, met braille-opschrift). Zij kunnen deze titel zelf zo vaak op cd reproduceren als ze zelf willen.
- De bib beschikt over een fysieke collectie van 7.000 Daisy-boeken en een bescheiden aanbod van Daisy-boeken voor kids. De meeste kinder- en jeugdboeken zijn full-text full-audio Daisy-boeken.
- De bib heeft 3.632 volwassenen met een leesbeperking geregistreerd als lid (+16 jaar). Kinderen worden niet geregistreerd.
- Daisy-boeken kan je:
 - downloaden als ZIP-archief om digitaal op een apparaat af te spelen
 - downloaden als ISO-bestand om ter plekke op cd te branden
 - lenen in een doosje met brailleopschrift (volwassenencollectie)
 - samen met het zwartdrukboek lenen (cd zit in de kaft – kinder- en jeugdcollectie)
- Volwassenen kunnen bellen om boeken te bestellen. Een uitleenmedewerker met headset zoekt het boek onmiddellijk op in de bruikleencollectie en brandt indien nodig een extra exemplaar. De boeken sturen ze gratis op met de post (cecogram).
- Daisy-boeken kan je niet streamen en zijn niet beschikbaar voor migranten die moeite hebben met Zweeds (tenzij ze een leesbeperking hebben). De spelregels worden duidelijk gecommuniceerd aan lezers die menen recht te hebben op Daisy-boeken. De referentie naar de uitzonderingswet staat duidelijk vermeld op de hoesjes en op de cd zelf.
- Op mobiele platformen zijn Daisy-boeken te beluisteren via de Daisy-app van MTM. De app is gratis en voorzien van een coherente lay-out die overeenstemt met de MTM-catalogus. Het aantal uitleningen is sterk toegenomen door de lancering van de Daisy-app. Veel van deze uitleningen worden gerealiseerd door nieuwe lezers.
- Een lezer die toegang wil tot de Daisy-collectie wordt dubbel ingeschreven:
 - Eenmaal via het lokale bibliotheeksysteem. Lezers met een leesbeperking worden met aparte codes aangeduid zodat ze Daisy-titels via de zelfuitleenbalies kunnen lenen.
 - Een 2de maal via een online registratieformulier van MTM.

- Lezers met een leesbeperking maken gebruik van de MTM-catalogus om titels in aangepaste leesformaten te vinden. De stadsbibliotheek is momenteel bezig met de integratie van Daisy-boeken in haar eigen catalogus.
- De bibliotheek voorziet niet in gespecialiseerde Daisy-apparatuur voor jongeren. De scholen voorzien hardware Daisy-spelers op basis van een erkenning van de leesbeperking van het kind. De bibliotheek leent wel Daisy-spelers uit aan ouderen.
- Medewerkers die in contact komen met het publiek hebben een basiskennis van toegankelijke leesformaten via een opleiding en blijven op de hoogte via interne communicatie.

Leercentrum

Een leercentrum in de openbare bibliotheek met:

- gevarieerde hardware: pc's, Mac's, scanners en printers. Eén pc is uitgerust met een speciaal (zwart-geel) toetsenbord en scanner voor personen met een leesbeperking, en een elektrische loop.
- diverse ondersteunende 'Help'-softwarepakketten: dyslexiehulpmiddelen, symbooltaal, spellingschecker, woordvoorspeller, AMIS (!) enz. De selectie van software is gebaseerd op software die plaatselijke scholen ook gebruiken. Ook 'Swedish for immigrants' is beschikbaar.
- grafische software: enkele pc's hebben Adobe Creative Suite (Photoshop, Illustrator, enz.).
- veel personeel: 20 mensen, bibliothecarissen én leerkrachten, begeleiden een divers publiek.

Het leercentrum richt zich vooral op het dichten van de digitale kloof bij kansengroepen en tot levenslang leren (ouderen, jongeren met dyslexie, migranten).

Er worden geen cursussen gegeven, het betreft zelfstudie met begeleiding.

Hoe een computer werkt en wat je kan aanvangen met het internet zijn belangrijke thema's. De middelen en ondersteuning die de bibliotheek ter beschikking stelt zijn gratis. Het project loopt ruim 3 jaar en wordt gefinancierd met onderwijsgeld van de lokale overheid. Standaard kunnen klanten sessies aanvragen van 2 uren. Studenten mogen tot 4u lang de middelen gebruiken in één sessie als ze dit wensen. Er zijn ook laptops met speciale software (steeds audio en spellingchecker) die uitgeleend worden.

Het leercentrum heeft ook een sociale functie: personen worden gestimuleerd om kennis met elkaar te delen en samen te komen in office-sessies waar ze elkaar kunnen helpen. De kennis van de Zweedse taal en contact met het Zweedse personeel is een anker om problemen zoals migrantensegregatie tegen te gaan.

Balagan

Balagan is de kinderafdeling voor 9 tot 12 jarigen ontworpen voor en met deze leeftijdsgroep ("Wat willen jullie hier doen?").

Balagan betekent 'chaos'. Er zijn o.a. knutselstafels, knusse zitzakken, leeskastelen met zachte tapijten en een ruimte met een drumstel en een piano (beide met hoofdtelefoon).

Opvallend is de grote oppervlakte die de bibliotheek heeft voorzien voor deze ruimte.

Ja, er zijn ook boeken, dvd's, ...

MTM (Swedish Agency for Accessible Media) 22/10/2013

www.mtm.se

Organisatie

Onze Zweedse collega's van MTM voorzien toegankelijke leesformaten voor openbare bibliotheken en universiteiten. Zij leveren de meeste van hun diensten en materialen niet rechtstreeks aan de eindgebruiker. Hun klanten, waaronder dus vooral openbare bibliotheken en universiteiten, hebben een grote mate van autonomie. Ze bepalen zelf hoe zij aangepaste leesformaten en diensten aan de lezer aanbieden.

We maakten kennis met Anna Gustafsson Chen (liaison tussen openbare bibliotheken en MTM), Bitte Kronkvist (manager marketing afdeling), Helena Kettner Rudberg (hoofd gebruikersdienst) en Roland Esaiasson (directeur).

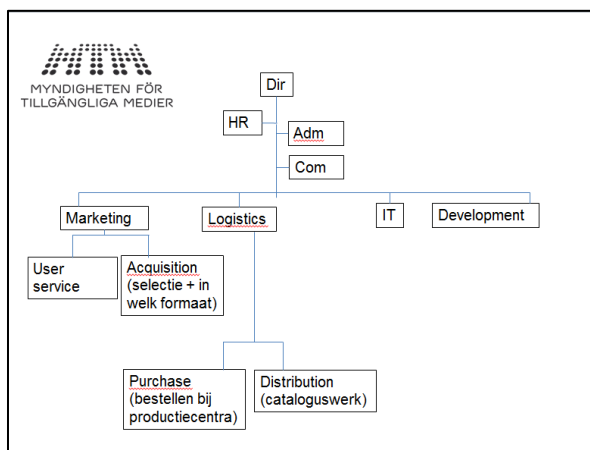
MTM is sinds januari 2013 de nieuwe naam van deze dienstverlening, voorheen heetten ze TPB, Zweedse bibliotheek van gesproken boeken en braille. De naamsverandering kwam na een reeks van interne reorganisaties en de verhuizing van het noorden van Zweden naar Stockholm. De organisatie is voortaan een overheidsagentschap.

MTM wordt volledig gesubsidieerd door de ministeries van cultuur en onderwijs. Hun visie is 'A society where all media are accessible', of 'een maatschappij waarin alle media toegankelijk zijn'.

MTM beschikt over een aanzienlijk budget, samengesteld uit:

- 30 miljoen SEK (3,4 miljoen euro) voor toegankelijke studiematerialen
- 130 miljoen SEK (14,8 miljoen euro) voor gesproken kranten
- 90 miljoen SEK (10,2 miljoen euro) voor toegankelijke algemene lectuur

Structuur van MTM:

Het agentschap heeft 80 medewerkers in dienst:

- 25 personen in de dienst Logistics
- 20 personen in de dienst Marketing
- 12 personen in de IT-dienst
- 10 personen in dienst Development
- 13 personen voor directie en ondersteunende diensten
- De managers van elke dienst plegen wekelijks overleg met de directie

Collectie

Momenteel beschikt MTM over een collectie van ong. 100.000 Daisy-boeken waarvan ongeveer 5.000 full text/full audio Daisy-boeken voor kinderen, 10.000 boeken Engelstalig en 3.500 boeken in andere talen zijn.

MTM heeft daarnaast momenteel 15.500 brailleboeken, 80 voelboeken voor kinderen en 130 titels in gebarentaal.

Jaarlijks komen er 3.500 nieuwe titels bij.

Titels voor kinderen en jongvolwassenen zijn het snelst beschikbaar.

MTM wil meer inzetten op gebarentaal. Ze vragen aan de overheid vanaf 2015 een bijkomend budget van 10 miljoen SEK (1,1 miljoen euro) om veel meer boeken in gebarentaal te kunnen omzetten.

Boeken met alleen audio, boeken met tekst en audio, en brailleboeken worden in 3 verschillende productielijnen aangemaakt. MTM streeft naar het samensmelten van deze productielijnen.

Opvallend: MTM laat afbeeldingen beschrijven en heeft een strikte set van regels voor de productiecentra gemaakt.

Aanmaak toegankelijke boeken

Enkele honderden studieboeken zijn heel snel beschikbaar bij de start van het schooljaar omdat ze vooraf zijn aangemaakt. Individueel aangevraagde boeken kunnen per hoofdstuk geleverd worden zodat studenten sneller kunnen gebruik maken van de cursus en mee kunnen volgen.

Daisy-boeken worden door zes producenten aangemaakt, voelboeken door drie producenten. Braille (on-demand) wordt door 1 producent gemaakt.

Ze werken samen met Noorwegen en Denemarken om de scans en de XML-markup in de tekst in India te laten uitvoeren.

Opvallend: In haar *roadmap* voor 2014-2016 voorziet MTM technische opleidingen voor uitgevers die zelf toegankelijke boeken willen maken.

Wetgeving

Openbare bibliotheken

De Zweedse bibliotheekwetgeving stelt dat alle openbare bibliotheken aandacht moeten schenken aan personen met een beperking én aan hun noden aangepaste lectuur moeten ter beschikking stellen.

Schoolbibliotheken

Een recente wet bepaalt dat elke school een bibliotheek moet hebben. Schoolbibliotheken kunnen ook op MTM een beroep doen.

Copyright-wetgeving

De omzetting naar aangepast leesformaat wordt geregeld via een uitzondering in de wetgeving.

MTM moet geen toestemming vragen aan de rechthebbenden. Ze hebben wel de plicht om de auteur in te lichten dat zijn boek wordt omgezet.

De overheid betaalt het auteursrecht en de leenvergoeding.

Distributie

Door het opbouwen van een digitaal archief in 2006 legde MTM het fundament om een downloaddienst uit te bouwen. Ze lanceerden de downloaddienst in 2009.

Downloaden vormde wettelijk geen probleem omdat de wet niet spreekt over uitlenen op een drager.

Openbare bibliotheken moeten via een administratieve procedure toelating vragen aan de overheid om boeken via download beschikbaar te stellen.

Bibliotheken kiezen zelf hoe ze Daisy-cd's toevoegen aan hun collectie. Ze kunnen het boek gratis via MTM downloaden en ter plaatse op cd branden. Ze kunnen de Daisy-schijfjes ook 'kastklaar' aankopen in aangepaste doosjes met braille-opschrift via een commerciële partner (cf. kostprijs 275 SEK, bibliotheek Malmö). MTM brandt zelf geen cd's.

Op het vlak van informatie en educatie werkt MTM samen met de 19 bibliotheken die ook een regionale functie vervullen. (In totaal telt Zweden ong. 290 openbare bibliotheken.)

Via de Legimus-app kan je Daisy-boeken lezen op een smartphone of tablet. Legimus is Latijn voor 'we lezen'. De app is een versie van de leesapp ontwikkeld door Pyxima (Android) en Sensotec (iOS). De app kan gratis via de store gedownload worden. In versie 2 werkt de app ook als stand-alone speler. In versie 3 - die dit najaar uitkomt - is de app alleen nog via een Legimus-login bruikbaar. Ze willen de omslachtige procedure van het manueel moeten overbrengen van boeken op je toestel vermijden. MTM gaf aan heel wat technische vragen m.b.t. de app te ontvangen. MTM heeft een medewerker in dienst die zich in Legimus specialiseert.

Braille is alleen via on-demand beschikbaar. Het gebruik van digitale braillebestanden startte in 1985.

MTM werkt drie projecten uit om de openbare bibliotheken nieuwe mogelijkheden te bieden om personen met een leesbeperking te bereiken:

1. Legimus web-app (zie hierboven)
2. Dolly: dit is een project om de MTM-catalogus in de eigen bibliotheekcatalogus in te bedden. Momenteel wordt een Dolly-pilootproject uitgevoerd met de stadsbibliotheek van Stockholm.
3. "The talking book is coming": om Daisy-boeken via internet meteen bij de eindgebruiker te brengen.

Bereik

MTM schat dat 5 tot 10% van de Zweedse bevolking gebruik kan maken van haar materialen en diensten. Zweden heeft ong. 9,3 miljoen inwoners. De wet biedt openbare bibliotheken en universiteiten geen mogelijkheden om toegankelijke leesformaten aan te bieden aan nieuwkomers die Zweeds willen leren.

MTM definieert 2 gebruikersprofielen:

- Jonge personen die een mobiele leeservaring willen
- Oude personen die een eenvoudige leeservaring willen (is de grootste groep lezers, zijn tussen 75 en 84 jaar oud)

Gegevens over het aantal lezers zijn niet accuraat door de verschillende registratieprocedures die bibliotheken gebruiken. MTM schat dat ongeveer 50.000 personen via de openbare bibliotheken Daisy-boeken lezen.

Opvallend: MTM voerde onlangs een studie uit naar het leengedrag van personen met een leesbeperking in de openbare bibliotheken. Hieruit bleek dat personen met een leesbeperking naast Daisy-boeken (49,9% van hun uitleningen) gewone luisterboeken lenen (19,2%), films, muziek en luisterspelen (6,5%) maar ook 24,5% gewone, gedrukte boeken (over waarom, voor wie, wat ze ermee doen, ... heeft MTM geen informatie).

Ongeveer 35.000 personen hebben zich geregistreerd voor de persoonlijke downloaddienst. Van deze 35.000 personen zijn 5.000 universiteitsstudenten, is ong. de helft jonger dan 18 (dit zijn jongeren die via de schoolbibliotheek zijn geregistreerd), en hebben 6.000 gebruikers de Daisy-app (Legimus-app) gedownload.

De downloadservice is opgestart in 2009, eerst met studenten, dan met openbare bibliotheken en nu zit men in de opstartfase met schoolbibliotheek.

Wat de universiteitsbibliotheek betreft: in 2001 waren 566 studenten lid, in 2002 werd de samenwerking tussen MTM en de universiteitsbibliotheek opgestart, in 2005 waren 3.595 studenten lid, in 2012 6.645.

Opvallend: MTM zet studieboeken om voor universiteitsstudenten in verschillende formaten (audio, tekst en audio, braille, soms ook soort e-boek) maar geen schoolboeken voor lagere en secundaire scholen. Op deze onderwijsniveaus zijn er andere organisaties actief. Volgens MTM loopt dit niet goed, ze willen deze dienstverlening ook onder hun vleugels brengen.

Alle Zweedse kranten worden aangeboden aan personen met een leesbeperking. Momenteel maken 8.500 personen gebruik van Daisy-kranten. MTM is niet tevreden over het bereik van audiokranten bij personen met dyslexie en wil dit verbeteren. MTM wil ook het systeem veranderen. Momenteel heeft een krant een speelduur van slechts anderhalf uur. Vanaf 2015 moeten de volledige kranten beschikbaar zijn via synthetische spraak.

Zo goed als alle (hoofd)bibliotheek beschikken over een fysieke Daisy-collectie en maken gebruik van de downloadfaciliteiten. De meeste beschikken over brandfaciliteiten om Daisy-boeken ter plaatse te branden.

MTM registreerde in 2012 ongeveer 1.200.000 fysieke uitleningen en 200.000 uitleningen via download.

450 à 500 personen lenen brailleboeken uit. Volgens de *Swedish Blind Union* beheersen niet meer dan 1000 Zweden voldoende braille om een brailleboek te kunnen lezen.

Via nationale campagnes en met beperkte materialen ondersteunen ze bibliotheken en universiteiten in het bereiken van de doelgroepen. Een leuk idee is een badge voor bibliotheekmedewerkers die bezoekers kan motiveren om een bibliotheekmedewerker aan te spreken over toegankelijke boeken.

Focus en doelstellingen

- MTM wil de omzetting naar toegankelijke formaten van algemene lectuur sneller, ze willen eigenlijk dat de toegankelijke versies van het boek gelijk beschikbaar zijn met het gewone boek. Nu duurt de omzetting bij snelservice ("A-boeken") 6 tot 8 weken. De productiecentra werken met betaalde inlezers. Voor fictie heeft MTM soms vroeg toegang tot titels zodat het zwartdruk boek en het toegankelijk formaat ongeveer gelijktijdig uitkomen.

- In 2015 zal MTM ePub 3 als productieformaat gebruiken.
- Tegen 2017 moet 100% van de productie tekst en afbeeldingen bevatten.
- Twee derde van de distributie moet via MTM verlopen.
- MTM wil een op de apps gebaseerde dienstverlening voorzien.
- MTM wil een eenvoudig uitleenmodel opzetten voor gebruikers die helemaal IT-leken zijn.
- MTM wil een centrale rol spelen en een expertenfunctie opnemen in/voor alles wat aangepaste media betreft.

Stadsbibliotheek Stockholm 22/10/2013

<https://biblioteket.stockholm.se>

We werden ontvangen door Eva Flygare, namens bibliothecaris Susy Mellström.

De stadsbibliotheek van Stockholm heeft een unieke architectuur die dateert van 1928. Het gebouw voldoet niet meer aan de hedendaagse bibliotheeknoden. De bib is veel te klein waardoor een aanzienlijk deel van de materialen in een magazijn zijn opgeslagen. Plannen om het bestaande gebouw te integreren met een nieuw gebouw zijn enkele jaren geleden afgesprongen door een gebrek aan politieke consensus.

De bibliotheek beschikt over een inleverband die boeken automatisch sorteert in rolkasten voor de verschillende afdelingen.

Daisy

Voor de fysieke Daisy-collectie wordt behoorlijk wat ruimte voorzien, ze bevindt zich op het gelijkvloers. Bij de collectie is een infostand die bemand is. Achter de schermen is er ook een telefoniste beschikbaar met headset die minder mobiele mensen helpt bij de keuze van hun Daisy-boeken. Deze dienstverlening is beschikbaar van 9u tot 15u. De stadsbibliotheek beschikt over 2 Rimage branders om Daisy-boeken zelf te branden en te printen. Ze hebben ook een Index brailleprinter die in een hoekje verborgen zit en blijkbaar niet wordt gebruikt. De doosjes van de Daisy-boeken zijn identiek aan die van Malmö. Onze contactpersoon (Eva) kon ons geen exacte cijfers geven over de collectiegrootte (ong. 20.000) noch over de uitleencijfers. De collega die de boeken inscant bij het terugsturen noteert ong. 100 à 110 fysiek uitgeleende boeken per dag. De jeugdafdeling bezit een kleine collectie Daisy-jeugdboeken, met het Daisy-boek in de kaft van het zwartdrukboek gekleefd. Deze collectie maakt deel uit van de Appleshelf (een soort makkelijk lezenplein).

Stadsbibliotheek Lerum (bij Göteborg) 23/10/2013

<http://bibliotek.lerum.se>

Lerum is een stad met 39.000 inwoners op 25 km van Göteborg. De hoofdbibliotheek is gehuisvest in hetzelfde gebouw als een middelbare school voor jongvolwassenen (16 tot 19 jaar). Naast de hoofdbibliotheek zijn er nog 2 middelgrote en 2 kleine bibliotheken (elk 3 openingsuren per week).

We werden ontvangen door Barbro Ahlberg (hoofdbibliothecaris) en Heidi Carlsson Asplund (verantwoordelijke diensten voor personen met een leesbeperking).

De bibliotheken hebben samen 200.000 bezoekers per jaar (minder dan gemiddelde) en 335.000 uitleningen (meer dan gemiddelde).

De bibliotheek start in 2014 met een nieuwe dienstverlening: "More Open". Deze dienstverlening, al geïntroduceerd in Denemarken, voorziet ruimere toegang tot de bibliotheek en haar voorzieningen. Lezers krijgen fysiek toegang tot de bibliotheekgebouwen buiten de openingsuren. Met hun lenerskaart en een pincode openen ze zelf de deur, waardoor de lichten gaan branden en de zelfinname- en uitleenbalies werken.

Omdat de bibliotheek niet in het centrum ligt hebben ze minder bezoekers dan andere bibliotheken in de regio. In 2016 willen ze verhuizen naar een nieuw gebouw, dat naast de bib ook een centrum voor volwassenonderwijs huisvest, en het centrale verkeersknooppunt voor openbaar vervoer: het treinstation met bijhorende bushaltes. Op die manier hopen ze meer lezers te bereiken.

Anders lezen en Daisy

De bibliotheek van Lerum telt over 18 werknemers waarvan 4 werknemers (2 VTE en 2 personen een aantal uren) zich toeleggen op de dienstverlening voor personen met een leesbeperking. Deze collega's komen geregeld samen om de specifieke dienstverlening verder uit te bouwen en ervaringen te delen. De groep wordt geleid door Heidi. Zij kon ons heel wat voorbeelden en tips uit de praktijk van haar openbare bibliotheek meegeven:

- Ze stelt vast dat heel wat personen verlegen zijn. Ze hebben nood aan een vertrouwd gezicht die hen kan helpen in de bibliotheek. Via een persoonlijke aanpak zijn de gespecialiseerde bibliotheekmedewerkers goed op de hoogte van elke individuele leesproblematiek. Meestal vragen personen naar dezelfde bibliotheekmedewerker. Ze beseffen dat deze methode zeer arbeidsintensief is. De medewerkers wijzen niet in het openbaar naar de speciale leesmaterialen maar gaan mee met de lezer, discretie wordt geapprecieerd.
- De website van de bibliotheek bevat een knop (in het hoofdmenu) "Read in different ways" (soort "Anders lezen"), met als onderverdeling Daisy-boeken, de downloadservice, gemakkelijk lezenboeken, boeken in groteletterdruk, boekendienst aan huis, lees- en schrijfvaardigheden, braille, en tot slot ouderenzorg.
- De bibliotheek kan zelf ook Daisy-boeken branden, lezers kunnen kiezen tussen een schijfje of een geheugenkaartje.
- In alle bedieningspunten staan Daisy-boeken in open kast. De Daisy-jeugdboeken staan op de Apple-shelf (soort makkelijk lezenplein voor kinderen).
- Opmerkelijk project: Visserij is een belangrijke industrietak in Lerum. Omdat veel mannen die dit werk doen niet goed kunnen lezen, werkten de bibliotheekmedewerkers een project uit rond 'zeelui met tatoeages'. Ze probeerden

het taboe van lezen bij deze bevolkingsgroep te doorbreken want niemand is ‘te stoer’ om te lezen. In groep leerden deze mannen hun schaamte te doorbreken en in 2 jaar tijd leerden ze goed lezen! De zeelui gaven aan dat een discrete aanpak voor hen heel belangrijk was.

- De medewerkers beseffen dat ze buiten de bibliotheek moeten gaan als ze personen met een leesbeperking willen helpen. Vaak organiseren ze buitenhuis infomomenten over leesbeperkingen.
- Ze bieden een gevarieerde collectie aan van speciale materialen en aangepaste diensten:
 - Makkelijk lezen boeken delen ze zelf in in verschillende niveaus. Het hoogste niveau bestaat uit eenvoudige boeken die geen makkelijk lezen boeken zijn maar titels uit de gewone jeugdcollectie.
 - Een medewerker brengt boeken aan huis. Ze motiveren familieleden om naar de bibliotheek te komen om boeken te halen voor personen met een beperkte mobiliteit.
 - Tijdens de week van de dyslexie kwamen leerkrachten uit het bijzonder onderwijs, logopedisten en de verantwoordelijke voor de gezondheid van de leerlingen praten over dyslexie. Er werden demo’s gegeven van de Legimus-app en een spreker toonde enkele apps die specifiek zijn ontwikkeld voor jongeren met dyslexie.
 - De jeugdconsulent van de middelbare school van de stadsbibliotheek werkt deeltijds in de bibliotheek zodat leerlingen met leesproblemen ook daar bij hem terecht kunnen.
 - Materialen zoals groteletterboeken, zwartdrukboeken met Daisy-versie in de kaft en een beperkte hoeveelheid brailleboeken zijn aanwezig in de rekken.
 - Ze hebben een afzonderlijke Daisy-collectie in de rekken maar de bibliotheek brandt hoofdzakelijk Daisy-boeken op vraag. In elk van de kleinere filialen is een fysieke Daisy-collectie aanwezig. Het branden van Daisy-titels op cd gebeurt alleen in de hoofdbibliotheek. Het aantal Daisy-boeken dat lezers kunnen lenen is onbeperkt. Het aantal e-boeken is beperkt tot 2 boeken per week.
 - De bibliotheek leent Daisy-boeken ook uit op SD-kaarten. Lezers kunnen niet hun eigen kaart meebrengen.
 - Speciale hardware voor personen met een leesbeperking zoals Daisy-spelers worden volledig gratis aangeboden. Dit aanbod verloopt niet via de bibliotheek maar via scholen en gezondheidszorg. De bibliotheek informeert haar lezers over het bestaan van deze toestellen en via welke organisaties je ze kan aanvragen.
 - 58 volwassenen en 44 min 18-jarigen maken gebruik van de persoonlijke downloaddienst van MTM. De Legimus-app is gratis. De app is alleen bruikbaar voor personen met een login. De lezer mag een gedownload Daisy-boek maximaal 6 maanden houden en moet het bestand daarna van alle toestellen verwijderen.
 - In 1996 lanceerde MTM een nationale campagne tijdens de week van de dyslexie. Bekende Zweden met dyslexie getuigen (o.a. populaire rapper en Zweedse koning). Tijd voor een vervolg volgens deze bib.

Bibliotheek Lerum websitebeeld

Bestand Bewerken Beeld Favorieten Extra Help

Sök i vårt utbud

Sök

Logga in

Anv.namn eller lånekort

Lösenord eller PIN-kod

OK

Glömt lösenord?

Skapa användarnamn

Kontakt

Vill du ha kontakt med någon av personalen hittar du e-post och telefonnummer här.

Heidi Carlsson-Asplund
tel. 0302-52 14 77

Annikka Österberg
tel. 0302-52 14 82

Det går också bra att vända sig till:
Floda bibliotek
tel. 0302-52 16 47
Gräbo bibliotek
tel. 0302-52 23 53

Välkommen till avdelningen

Läsa på olika sätt!

Det här är sidan för dig som har svårt att läsa vanliga böcker.

Du kanske ser dåligt, har svårt att hålla i en bok eller har något annat läshinder. Här får du tips på olika sätt att läsa.

Längst upp på vänster sida hittar du till de olika avdelningarna. Du får en förklaring till varje avdelning och du kan se vilka böcker och medier som finns på biblioteket.

Här kommer du även hitta information om olika aktiviteter som vi anordnar. Det kan vara intressanta föreläsningar och olika träffar. Här kommer vi också informera om olika nyheter som är viktiga att känna till.

Hitra rätt

Läsa på olika sätt

- Talböcker
- Egen meddelning
- Liktat
- Stenskrift
- Böcker i storformat
- Punktskrift
- Aldersansorg

Mest utlånade talböcker

Saker min som behövt veta om världen

Av: **Budman, Fredrik**

En pappas försök att förklara världen för sin tvilling. Här finns kapitel som "Vad du kommer att behöva veta om IKEA", "Vad du kommer att behöva veta om nersäkerhetsrådet (oljetillämp)", "Vad du kommer att behöva veta om matlagning" och "Vad du kommer att behöva veta om hur jag håller mig lite för kallt i världen".

Logga in för att reservera titeln

[Börja länmalet](#) [Tips](#)

Manuskriptet från Accra

Stadsbibliotheek Kungälv (bij Göteborg) 24/10/2013

www.kungalv.se/Uppleva-och-gora/bibliotek

In Kungälv werden we ontvangen door Catharina Haqvinnsson (bibliothecaris gebruikers met een leesbeperking), Åsa Fransson (verantwoordelijke reading studio) en twee jeugdbibliothecarissen.

Kungälv telt ongeveer 41.000 inwoners, veel jonge families met kinderen.

De bibliotheek is, zoals in Lerum, gehuisvest in hetzelfde gebouw als een middelbare school. De bibliotheek is een modern gebouw waarvan 2 muren volledig bestaan uit glaspartijen. Naast de hoofdbibliotheek zijn er nog 4 kleinere bibliotheekafdelingen waarvan 3 samen met kleinere scholen in de regio zijn gehuisvest. De bib gebruikt een boekenbus van een nabijgelegen bibliotheekvoorziening om leerlingen op locatie te werven.

Het personeel bestaat uit 22 medewerkers waarvan de meeste voltijds aan de slag zijn.

De bibliotheek verkrijgt haar middelen van verschillende overheden, het totale jaarbudget bedraagt ong. 18 miljoen SEK (2 miljoen euro).

Vorig jaar kwamen 500.000 bezoekers naar de verschillende vestigingen. Ze leenden samen 300.000 titels uit.

Dienstverlening

De dienstverlening is grotendeels gratis. Voor IBL betaal je 80 SEK (9 euro) per titel en voor DVD's 10 SEK (1,1 euro).

De bibliotheek beschikt over een krantendatabank met 2.200 (volledige) kranten uit 95 landen.

E-boeken zijn beschikbaar als ePub bestanden voor e-readers. Lezers kunnen via een jukebox e-boeken, games en muziek downloaden op hun eigen USB-stick en mee naar huis nemen. De bibliotheek verwacht van hun lezers dat ze de materialen na 6 maanden verwijderen.

Wat e-boeken betreft is het aantal downloads momenteel beperkt tot 1 e-boek per week (voordien 2 e-boeken per week). De bibliotheek heeft onvoldoende budget (20 SEK per uitlening) om de snel groeiende groep van downloadgebruikers meer gratis e-boeken aan te bieden per week.

Anders lezen en Daisy

Als iemand langskomt om audioboeken te lenen gaan ze na of deze persoon een leesbeperking heeft door enkele vragen te stellen. Ze leggen de mogelijkheden uit van de Daisy-dienstverlening en het verschil tussen gewone audioboeken en 'DAISY talking books'. Via de leesstudio maken lezers kennis met allerlei technologische hulpmiddelen.

- Daisy-boeken zijn gratis voor de doelgroepen. Ze zijn aanwezig in alle vestigingen en in de boekenbus.
- Voor de Daisy-werking voert de bib geen speciale campagne, Daisy is ingebed in de dagdagelijkse reguliere werking. De bib is actief in het informeren van leraars en kinderen met een leesbeperking.
- In het lenersbestand wordt aangeduid of de persoon Daisy-boeken mag lenen.

- De bibliotheken hebben een beperkt aanbod fysieke Daisy-boeken. Ze hebben de gewoonte om Daisy-boeken op vraag te downloaden en op cd te branden. Daisy-uitleningen op cd registreren ze in het eigen bibliotheekstelsel op basis van de EAN-code van het zwartdrukboek.
- De bib biedt ook zwartdrukboeken aan met de Daisy-versie in de koft.
- In de jeugdafdeling zijn bijna geen gewone Daisy-boeken meer, alleen de combinatie zwartdruk- met Daisy-boek (op de Appleshelf).
- Lezers maken veel gebruik van de persoonlijke downloaddienst 'Daisy Direct' van MTM.
- Personen met een leesbeperking die de afgelopen tijd weinig hebben gelezen, screenen ze in het bibliotheekstelsel en bellen ze proactief op.

Legimus-app

De bibliotheekmedewerkers zijn niet tevreden over versie 2 van de Legimus-app van MTM:

- Je kan geen tekstbericht sturen met een smartphone als de app een boek afspeelt.
- Je moet online zijn om in te loggen op de boekenplank. Dit maakt de voordelen van downloaden ongedaan.
- Een meisje met een iPhone kon de boeken niet meer afspelen. Uit pure noodzaak leest ze nu de boeken via een gewone mp3-speler.
- De bib kijkt uit naar de upgrade die voor volgende maand staat aangekondigd.

Naast Daisy-boeken beschikt de bibliotheek over een rijke collectie van gespecialiseerde materialen in de jeugdafdeling:

- Voelboeken (braille, figuren met verschillende texturen)
- Video's met gebarentaal
- Boeken verrijkt met pictogramtaal
- Boeken verrijkt met afbeeldingen gebarentaal en smog (eenvoudige vorm van gebarentaal voor personen met een mentale handicap)
- Enkele brailleboeken om de lezer te informeren dat je deze via MTM kan aanvragen
- Groteletterboeken
- Makkelijk lezen boeken
- Boeken met alleen maar afbeeldingen
- Rugzakken met educatieve materialen voor ouders en kinderen. Verschillende thema's zoals de ontwikkeling van spreekklanken en woordenschat worden op een speelse manier aangeboden via spelmaterialen, kijkboeken en opdrachten.
- Knutselgerief in de knutselruimte
- Een speltheek die alleen toegankelijk is voor leerkrachten om te gebruiken in de klas

De bibliotheek gebruikt promotiematerialen van MTM. Ze zijn zeer actief in het informeren van leerkrachten.

Voor ouderen richten ze zich op het personeel van de visuskliniek en op rusthuizen. Er ligt een duidelijke nadruk op de doorverwijzing naar de diensten van de openbare bibliotheek via professionele sleutelfiguren.

Leesstudio en IT

De stadsbibliotheek beschikt over een leesstudio met 2 toegankelijke pc's. Op afspraak begeleidt Åsa lezers persoonlijk. In het bijzonder personen met een leesbeperking en nieuwkomers. Enkele mogelijkheden:

- Nieuwkomers kunnen de Zweedse taal leren via trainingsprogramma's met audiofeedback en pictogrammen. Studenten kunnen Engels leren met dezelfde programma's. Jongeren met dyslexie kunnen gebruik maken van speciale programma's voor spellen en lezen.
- Personen met een visuele beperking leren werken met computers via Zoomtext of Jaws. Een brailleleesregel, een brailleprinter, een contrastrijk groot toetsenbord, een spraaksynthesizer en scanner met OCR programma maken het geheel compleet.
- Lezers die niet goed overweg kunnen met internet worden geholpen om een e-mailaccount aan te maken of zich in te schrijven voor een sociaal netwerk (Facebook, LinkedIn).
- Lezers worden wegwijs gemaakt in de catalogus van de bibliotheek. De catalogus is toegankelijk voor personen met een leesbeperking.
- Lezers kunnen de betekenis van woorden opzoeken in verschillende woordenboeken.

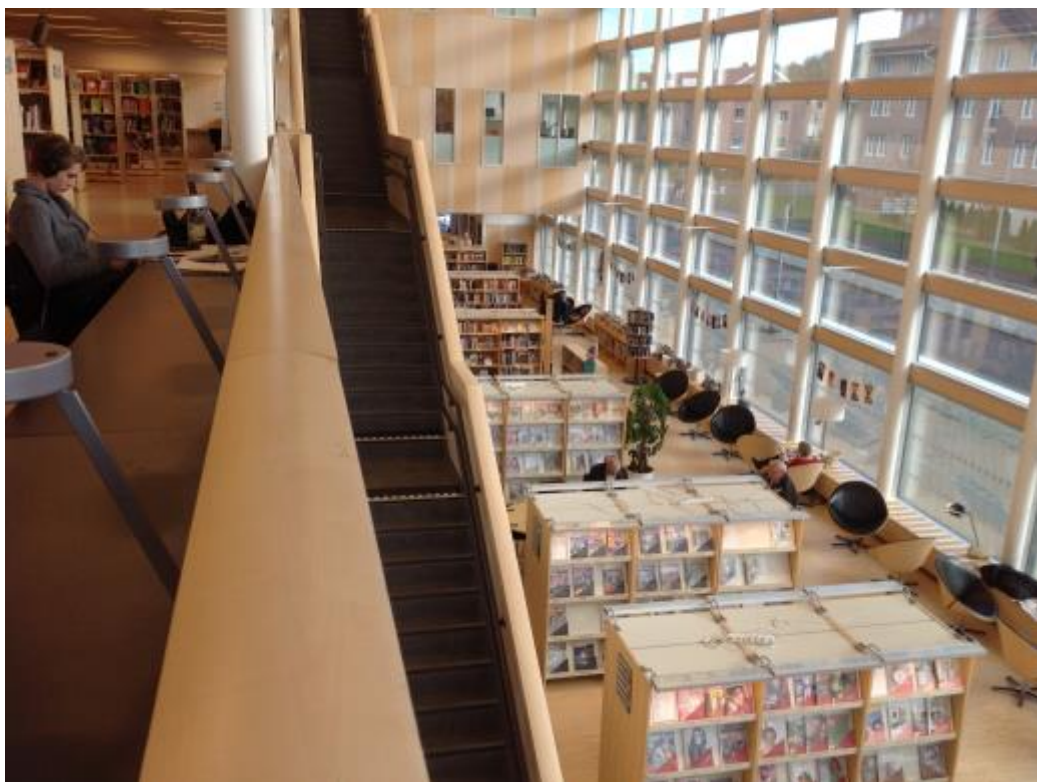
De werking van de leesstudio breiden ze binnenkort uit met toestellen om tablets toegankelijk te maken voor het publiek. Ze verwerven hierover ook de nodige knowhow.

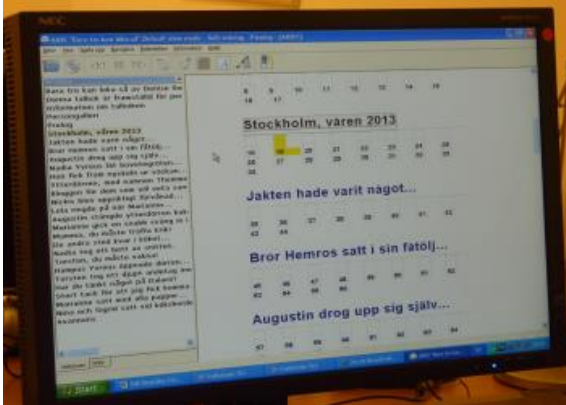
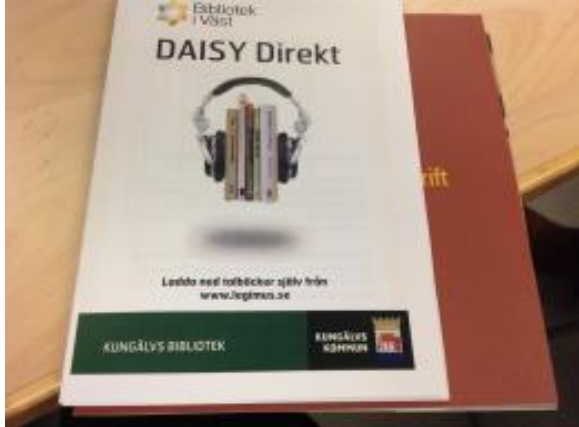
De bibliotheek beschikt over een set laptops die ze uitlenen voor allerhande cursussen.

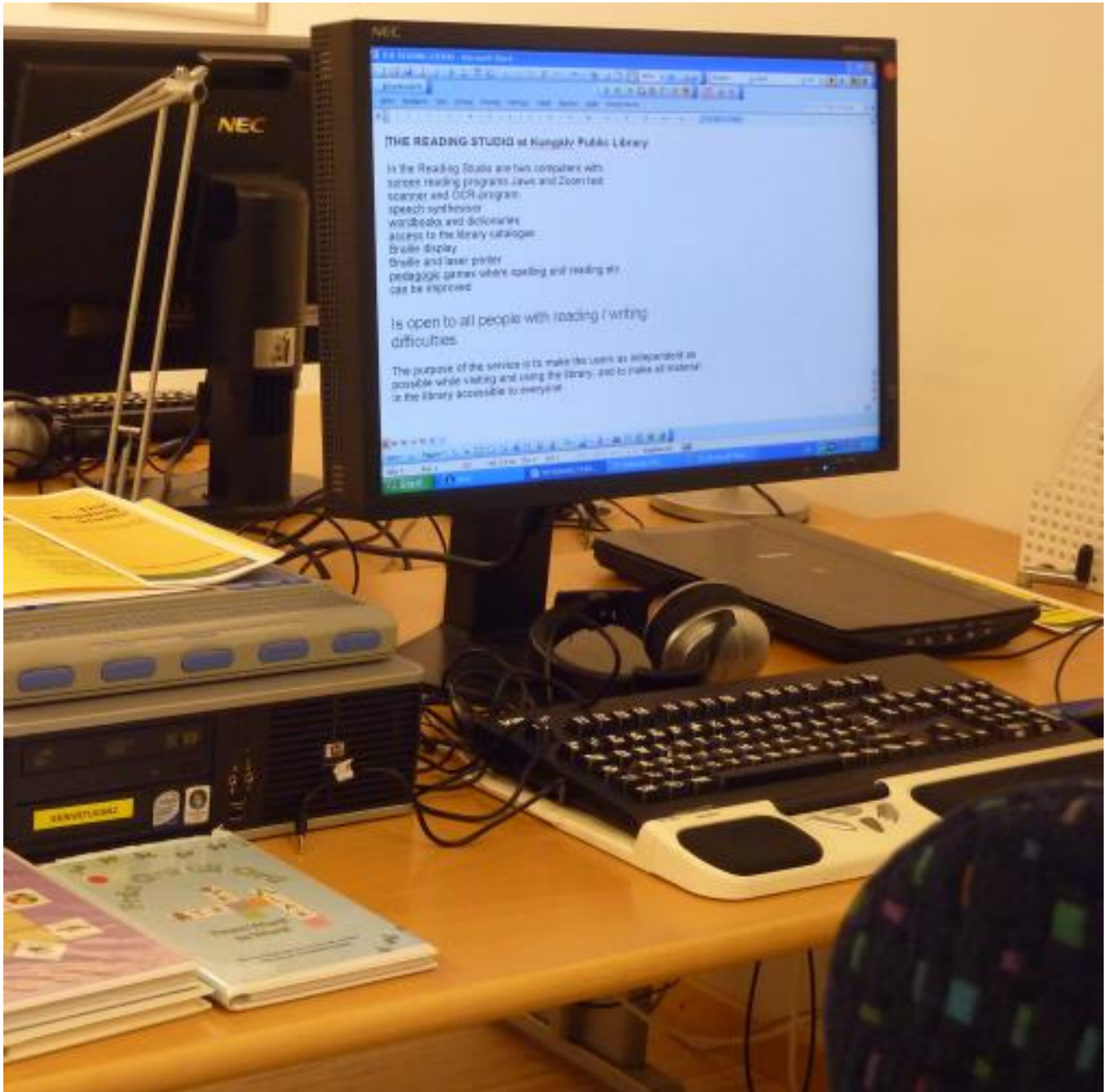
Verspreid over het gebouw kunnen lezers surfen op thinclient pc's met vrije toegang tot het wereldwijde web. De lezer hoeft niet te reserveren. Het thinclient-profiel voorziet dat lezers alleen bestanden kunnen opslaan op een extern toestel dat ze zelf moeten meebrengen. Er is ook een grafische pc met InDesign en Photoshop voor mensen die foto's willen bewerken of gewoon creatief willen zijn.

Algemeen - opvallend

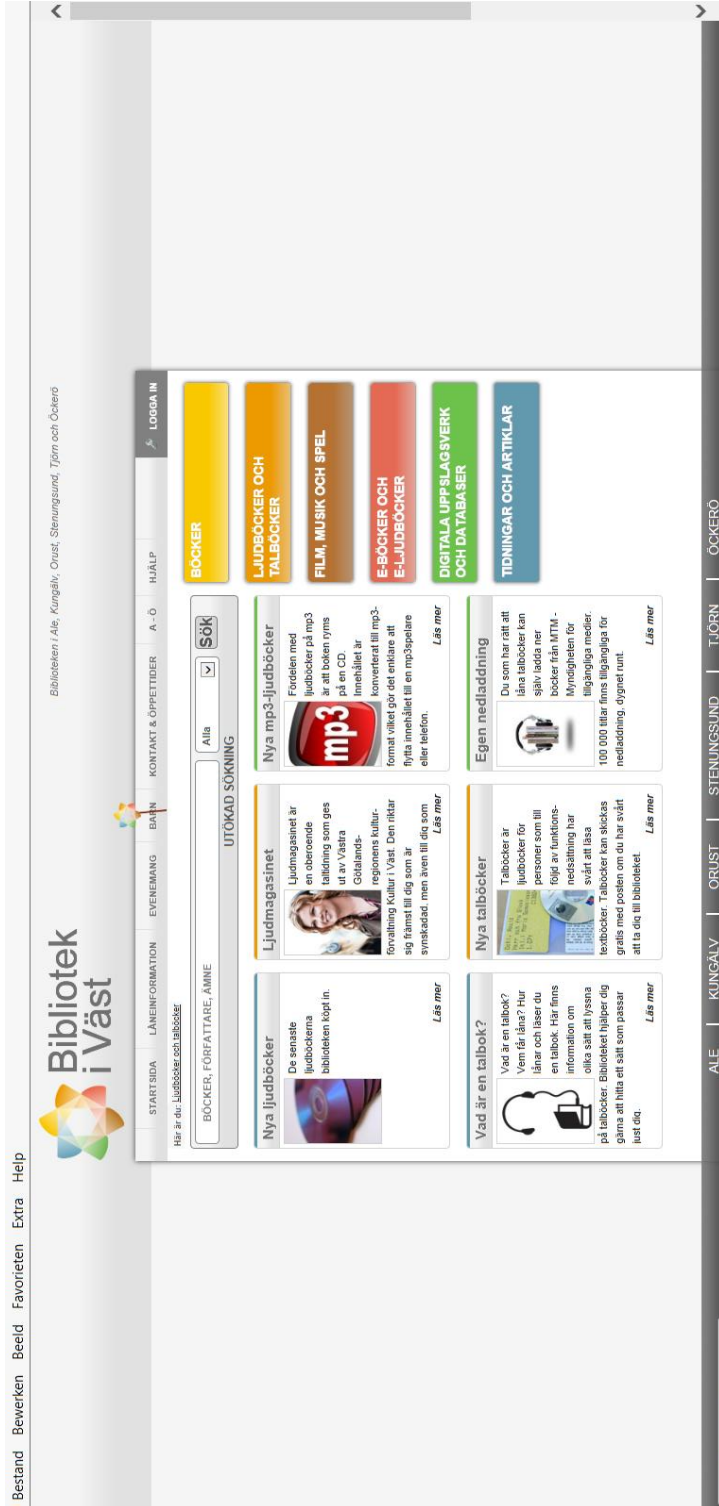
- Alle bibliotheken die we bezochten hebben prentenboeken met gebarentaal en boeken omgezet in dvd's met gebarentaal. Dit is in Zweden helemaal ingeburgerd. Een dame vertelde dat een basis van gebarentaal ook aan kleine kinderen wordt aangeleerd, en dat er aandacht aan wordt besteed in de scholen.
- Alle bibliotheken vinden Daisy-boeken in hun bibliotheek de normaalste zaak van de wereld. Geen enkele bibliotheek twijfelde aan de relevantie of het belang van Daisy-boeken in de openbare bibliotheek.

Bibliotheek Kungälv websitebeeld

Bestand Bewerken Beeld Favorieten Extra Help

Bibliotek i Väst

Biblioteken i Ale, Kungälv, Orust, Stenungsund, Tjörn och Öckerö

STARTSIDA LÄNAINFORMATION EVENEMANG BARN KONTAKT & ÖPPETTIDER A - Ö HJÄLP LOGGA IN

Här är du: Ljuddböcker och talböcker

BOCKER, FÖRFATTARE, ÄMNE

UTÖKAD SÖKNING

Alla

Nya ljudböcker
De senaste ljudböckerna biblioteket köpt in.
[Läs mer](#)

Nya mp3-ljuddböcker
Fördelen med ljudböcker på mp3 är att boken lyms på en CD. Innehållet är konverterat till mp3-format vilket gör det enklare att flytta innehållet till en mp3-spelare eller telefon.
[Läs mer](#)

Ljudmagasinet
Ljudmagasinet är en oberoende tidsning som ges ut av Västra Götalandsregionens kultur- och utbildningsförvaltning Kultur i Väst. Den riktar sig främst till dig som är intresserad, men även till dig som [Läs mer](#)

Nya talböcker
Tabböcker är ljudböcker för personer som till följd av funktionsnedsättning har svårt att läsa textböcker. Tabböcker kan skickas gratis med posten om du har svårt att läsa till biblioteket.
[Läs mer](#)

Vad är en talbok?
Vad är en talbok? Hur lånar och läser du en talbok. Här finns information om olika sätt att lyssna på talböcker. Biblioteket hjälper dig gärna att hitta ett sätt som passar just dig.
[Läs mer](#)

Egen nedladdning
Du som har rätt att låna talböcker kan själv ladda ner böcker från MTM. Myndigheten för tillgängliga medier. 100 000 titlar finns tillgängliga för nedladdning. Öjgnet runt.
[Läs mer](#)

SOCKER

LJUDBÖCKER OCH TALBÖCKER

FILM, MUSIK OCH SPEL

E-BÖCKER OCH E-LJUDBÖCKER

DIGITALA UPPSLAGSVRK OCH DATABASER

TIDNINGAR OCH ARTIKLAR

ALE | KUNGÄLV | ORUST | STENUNGSUND | TJÖRN | ÖCKERÖ

Folder 'talboken'

Låna och läs en talbok

Vad är en talbok?

En talbok är en inläst bok för personer som har svårt att läsa tryckt text.

Vissa talböcker består bara av inläst ljud. Andra talböcker kan ha text och bilder som du kan se på skärmen till din dator eller i mobilen.

Vem får låna?

Du som har någon form av läsnedsättning som till exempel dyslexi, adhd eller synnedsättning får låna talböcker.

Det finns nästan 100 000 talböcker att låna, för både barn och vuxna!

Välkommen till biblioteket

Ditt bibliotek hjälper dig att hitta det sätt att läsa talböcker som passar just dig.

Be personalen ordna en inloggning med användarnamn och lösenord. De visar också hur du gör för att ladda hem och lyssna på talböcker i din dator, mobil, surfplatta eller mp3-spelare.

Du använder samma inloggning oavsett hur och var du vill läsa.

Mer information och länkar finns på www.talboken.se

Läs en talbok i din dator

Du kan ladda ner talböcker direkt till din dator och läsa dem i ett läsprogram.

Du kan också föra över talböckerna från datorn och läsa dem i din mp3-spelare eller en särskild talboksspelare.

Gå till www.legimus.se där du hittar alla talböcker. Logga in med ditt användarnamn och lösenord. Leta fram en bok och ladda ner den.

Öppna läsprogrammet och leta upp talboken som du har sparat i din dator. Nu kan du börja läsa!

Läs en talbok i din mobil

Du kan läsa talböcker i din mobiltelefon eller surfplatta genom att använda en app.

Det finns flera olika appar som du kan använda, du hittar mer information på www.talboken.se.

Du kan också be biblioteket om hjälp.

Ladda ner den app du har valt till din mobil. Du hittar apparna direkt i iPhone App Store eller Android Market.

Överför böckerna som du har laddat ner i datorn till mobilen och läs dem via appen!

www.talboken.se